Tekoälyasetusehdotus U-jatkokirje (UJ 22/2023 vp)

Johtava asiantuntija Maria Hauptmann
Työ- ja elinkeinoministeriö
Perustuslakivaliokunta 26.9.2023

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Käsittelytilanne

- Neuvosto vahvisti kantansa asetusehdotukseen joulukuussa 2022 ja Euroopan parlamentti puolestaan kesäkuussa 2023
- Trilogineuvottelut käynnistettiin kesällä, ja neuvottelut jatkuvat syksyllä
  - Neuvotteluissa edelleen avoinna keskeisimmät kysymykset, esim. tekoälyn määritelmä, kielletyt ja korkean riskin tekoäly käyttötapaukset
- Tavoitteena yhteisymmärryksen saavuttaminen trilogineuvotteluissa loppuvuodesta

Yleisesti Euroopan parlamentin muutosehdotuksista (1/2)

- EP:n kanta tietyiltä osin tiukempi kuin neuvoston kanta
  - EP ehdottaa esimerkiksi **laajennuksia** kiellettyihin tekoälykäytänteisiin, esim.
    - Täysikielto reaaliaikaiselle biometriselle etätunnistamiselle
    - Jälkikäteinen biometrinen etätunnistaminen tallenteilta sallittua vain tiettyjen tiukennettujen edellytysten täyttyessä
  - **Laajennuksia** korkean riskin tekoälyjärjestelmiin, esim.:
    - Maahanmuuttotrendejä ennustavat tekoälyjärjestelmät
    - Vaalien tulokseen tai äänestyskäyttäytymiseen vaikuttavat tekoälyjärjestelmät

Yleisesti Euroopan parlamentin muutosehdotuksista (2/2)

- EP on esittänyt **lukuisia uusia elementtejä** asetusehdotukseen, joiden vaikutuksia ei ole voitu arvioida, esimerkiksi:
  - Oikeussuojakeinot
    - Mm. henkilön valitus- ja muutoksenhakuoikeus, henkilön oikeus saada selvitys tekoälyjärjestelmän roolista päätöksenteossa
  - Sääntely yksipuolisesti asetettujen sopimusehtojen kohtuuttomuudesta
    - Sopimusehdot, jotka koskevat mm. palvelujen, työkalujen ja komponenttien toimittamista käytettäväksi korkean riskin tekoälyjärjestelmässä

Suomen kanta (1/3): yleisesti

- Suomi pyrkii yleisesti siihen, että neuvotteluissa voitaisiin tukeutua mahdollisimman pitkälle **neuvoston yleisnäkemykseen**

- Erityisesti Suomi suhtautuu varauksellisesti korkean riskin tekoälyjärjestelmien listauksen (liite III) laajennuksiin neuvoston yleisnäkemykseen verrattuna

Suomen kanta (2/3): biometrinen etätunnistaminen

- Tekoälyä pitäisi voida hyödyntää **reaaliaikaisessa sekä jälkikäteisessä biometrisessä etätunnistamisessa** lainvalvontaviranomaisten toiminnassa

- Tekoälyavusteisen **jälkikäteisten biometristen etätunnistamisen** käyttö tulisi olla lähtökohtaisesti sallittua lainvalvontaviranomaisille esim. tiettyihin rikostorjunnan ja -tutkinnan käyttötapauksiin **ilman erillistä tuomioistuimelta haettavaa päätöstä**
  - Biometrisen etätunnistamisen sallimista tulee arvioida kuitenkin perustuslain, tietosuojasääntelyn ja perusoikeuskirjan asettamien reunaehtojen perusteella

- Hallinnollisesti raskaan luvanantamismenettelyn riskinä viivytykset luvansaamisessa biometriseen etätunnistamiseen
  - Vaikeudet lainvalvontaviranomaisten toiminnan kannalta

Suomen kanta (3/3): sopimusehdot ja oikeussuojakeinot

- Varauksellinen suhtautuminen EP:n ehdottamaan sääntelyyn **yksipuolisesti asetettujen sopimusehtojen kohtuuttomuudesta**
  - Sääntelyä arvioitava mm. sopimusvapauden näkökulmasta
  - Ehdotettu sääntely monilta osin epäselvää; esim. soveltuuko sääntely, jos sopimusosapuolet katsotaan neuvotteluvoimaltaan tasavahvuisiksi
  - Suomi suhtautuu varauksellisesti siihen, että ehdotettu sääntely vaikuttaisi taannehtivasti voimassaoleviin sopimuksiin

- EP:n ehdottaman **oikeussuojakeinoja** koskevan sääntelyn yhteensopivuutta suhteessa kansallisiin oikeussuojakeinoihin ja niitä koskeviin menettelyihin arvioitava